

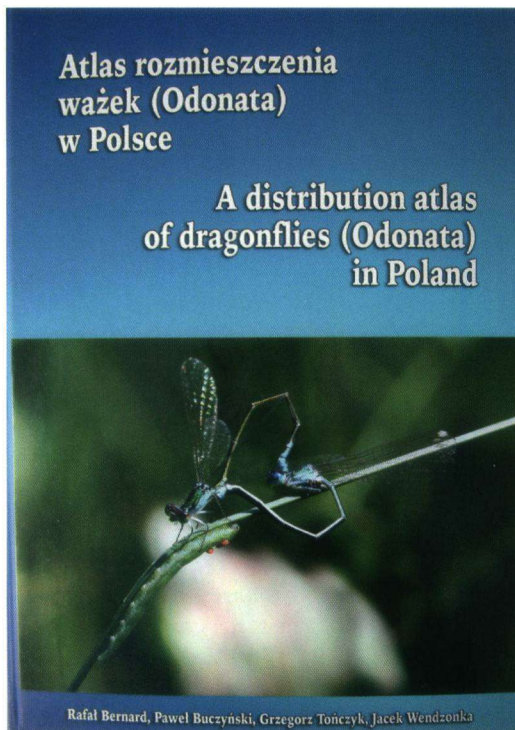
A distribution atlas of dragonflies (Odonata) in Poland. R. Bernard, P. Buczyński, G. Tończyk & J. Wendzonka, 2009.

Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań. 256 pagina's, ISBN 978-83-61320-54-8. Prijs: € 39,-
Tweetalig Pools/Engels.

Deze atlas geeft een overzicht van de verspreiding van libellen in Polen. Tot nu toe waren gegevens over libellen uit dit land nogal schaars, wellicht is dit toe te schrijven aan de politieke situatie in het land tussen de Tweede Wereldoorlog en het verdwijnen van het communistische regime. Met het uitkomen van deze atlas is dit veranderd: het boek geeft een goed overzicht van de huidige verspreiding van de libellen.

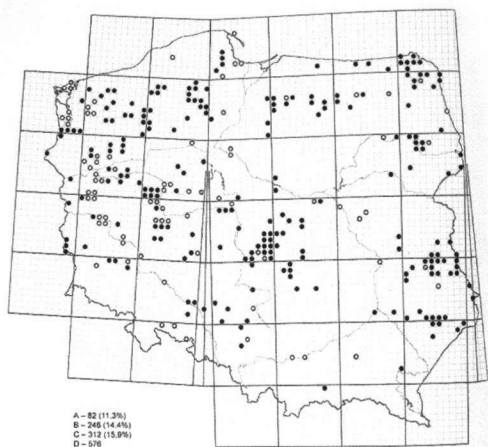
De libellenfauna van Polen lijkt sterk op die van Nederland en België. Van de 73 soorten die uit Polen bekend zijn komen er maar drie soorten niet op de Nederlandse of Belgische lijst voor. Het zijn alle drie oostelijke en alpiene soorten. Omdat ook de klimatologische en geologische omstandigheden vergelijkbaar zijn met die bij ons kunnen we de ontwikkelingen met elkaar vergelijken. Zoals te verwachten zijn er veel overeenkomsten maar ik heb ook enkele opvallende verschillen gevonden. Veel van de uit Nederland verdwenen of hier zeer zeldzame soorten komen in Polen nog wel redelijk verspreid voor. Dwergjuffer is hier het bekendste voorbeeld van, deze soort heeft dan ook terecht een plaats op de kaft gekregen. Maar ook Speerwaterjuffer, Gaffellibel en Oostelijke witsnuitlibel zijn veel algemener dan in Nederland.

Van alle soorten zijn twee kaarten opgenomen. Een kaart met UTM grid en stippen voor waarnemingen van voor en na 1990. In een land van 311.888 km² met relatief weinig libellenwaarnemers is de dekking natuurlijk niet te vergelijken met Nederland en Vlaanderen. De verspreidingskaarten zijn gebaseerd op 52.832 records en het mag duidelijk zijn dat enkele delen erg slecht onderzocht zijn. Daarom is een extra kaart toegevoegd waar de waarschijnlijke verspreiding in de vorm van een areaalkaart is weergegeven. Bij elke soort is een korte beschrijving en interpretatie van de verspreiding gegeven. De bespreking per soort is zeer kort, vaak te kort naar mijn idee. Enkele patronen komen bekend voor, zoals de toename van zuidelijke soorten. Maar er zijn ook enkele verrassende zaken, zo is de Gevlekte wit-

snuitlibel (net als de Speerwaterjuffer) nog "very widespread" en doet ook Sierlijke witsnuitlibel het beter dan ik dacht. Maanwaterjuffer lijkt echter verdwenen uit het zuiden van het land en van Vogelwaterjuffer is op dit moment nog maar een populatie bekend. Donkere waterjuffer en Hoogveenglanslibel zijn volgens deze atlas erg zeldzaam, maar de ervaring in onze Lage Landen wijst natuurlijk uit dat deze soorten ook moeilijk te vinden zijn: waarschijnlijk zijn met gericht zoeken nog veel nieuwe populaties te vinden.

Naar foto's van habitats of libellen zul je, op de foto op de kaft na, vruchteloos zoeken. Vooral het ontbreken van habitatfoto's is een gemis. Omdat ook gedetailleerde beschrijvingen van de habitats ontbreken heeft dit boek minder waarde dan het zou kunnen hebben. Een goede habitatbeschrijving met kenmerkende plantensoorten en het liefst enkele foto's zou veel kunnen

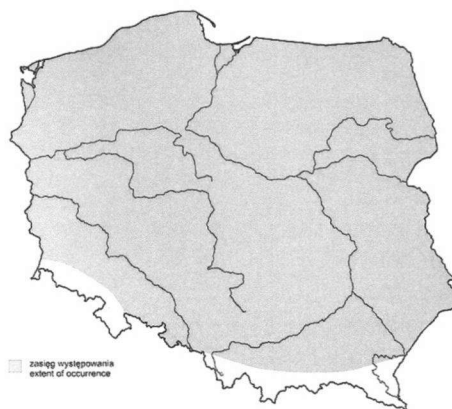

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony, brakuje go jedynie w górach i na pogórzach. Najwyższe położone stanowisko stwierdzono na wysokości 308 m n.p.m.

W skali kraju rozprzestrzeniony. Jednak częstotliwość występowania jest zróżnicowana regionalnie, największa na południu i częściowo w środkowej Polsce, gdzie gatunek jest wręcz pospolity. Natomiast w wielu regionach południowej Polski wyjątkowo rzadki, lo-

kalny. Miejsca liczba zajętych kwadratów w niektórych regionach środkowej czy północnej Polski jest raczej efektem słabszej eksploracji odonatologicznej wiosną, do której ogranicza się okres lotu gatunku.

Zasiada wody stojące: naturalne (jeziora, dolne zbiorniki żeglowne, starorzecza, bagna) i antropogeniczne (np. torfianki, żwirownie, glinianki), rzadko wolno płynące.

Very widespread. Does not occur only in the mountains and foothills of the South, recorded at a maximum altitude of 308 m.

On a national scale, fairly common. However, the species occupancy varies from region to region. In the northern lake districts and partly in the central belt of the country, the species is even common, while in many regions of the South much more rare, localized.

Lower number of squares covered in some central and northern areas is rather an effect of less intensive odonatological exploration in the spring flight period of the species than an actual state.

Inhabits standing waters, natural (lakes, small field pools, oxbows, swamps) and man-made (water bodies in post excavations, gravel and clay pits), and rarely is found in slow-flowing waters.

verhelderen. De habitatvoorkeur van een soort kan sterk verschillen tussen landen, zo is Speerwaterjuffer in Polen veel minder kritisch dan in Nederland en Vlaanderen. Nu moet je dit aflezen uit het zinnetje: "Inhabits a wide variety of standing waters, however it is a tyrphophilic species." Er is ruimte genoeg voor een uitgebreidere beschrijving, zeker omdat de twee verschillende kaarten eenvoudig samengevoegd hadden kunnen worden.

De zeer beperkte informatie bij de kaarten wordt gedeeltelijk goedge maakt door de bespreking van toe- en afnemende soorten in een apart hoofdstuk. Van de soorten waarbij een verandering in het voorkomen is geconstateerd wordt in dit hoofdstuk besproken wat de oorzaken hiervan zijn. In dit hoofdstuk wordt veel informatie gegeven die ik graag bij de soortbespreking gezien had, zaken als habitatseisen en belangrijkste redenen voor voor- of achteruitgang. Doordat het hier weinig systematisch gegeven staat is het niet eenvoudig na te slaan voor specifieke soorten. Daarnaast zijn zowel de beoordeling van de trend als de oorzaken van de veranderingen het beste op te vatten als expert judgement. De gegevens zijn niet onderbouwd door een monito-

ringsprogramma.

In deze atlas is een rode lijst voor Polen opgenomen. Opmerkelijk genoeg staan er slechts zeven soorten op deze lijst: drie met uitsterven bedreigd, drie bedreigd en twee kwetsbaar. Ogenschijnlijk staan libellen er in Polen duidelijk beter voor dan bij ons. Verrassend is de klacht dat er veel middelen besteed worden aan de Gevlekte witsnuitlibel en Gaffellibel (twee algemene en niet bedreigde soorten), maar dat Donkere waterjuffer, Vogelwaterjuffer, Hoogveenglanslibel en zelfs Dwergjuffer weinig aandacht krijgen.

Al met al is deze atlas geen koffietafelboek vol mooie libellenfoto's, heeft geen uitgebreide beschrijvingen van habitatvoorkeuren of het herkennen van libellensoorten. Maar wie heeft dat laatste nog niet in de kast staan? Het is wel een goede analyse van de ontwikkelingen in Polen en daarmee een goed boek om de veranderingen in ons gebied in een breder perspectief te zien. Daarnaast is het hopelijk een belangrijk boek voor Polen zelf en zal mede door dit boek de rijke libellenfauna behouden blijven.

Roy van Grunsven